



Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

- + *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.
- + *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.
- + *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.
- + *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via <http://books.google.com>

194

L

54

KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK



0528 4341

194

54

2952.

Prijs f -.20

ONZE

194254

LASTIGE SPELLING

Een voorstel tot vereenvoudiging

DOOR

DR. R. A. KOLLEWIJN

(Overgedrukt uit de Vragen van den Dag, 1891, n^o. X)

MET EEN NASCHRIFT



AMSTERDAM — H. GERLINGS

1891

ONZE LASTIGE SPELLING.

Een voorstel tot vereenvoudiging.

Ik wilde, dat ik een anderen, **meer** verlokken den titel voor mijn opstel had mogen kiezen. Want ik vrees, dat vele lezers der *Vragen van den Dag* mijn stukje niet zullen **inzien**, alleen wegens het weinig belovende opschrift. Zij zullen vermoeden, dat hier allerlei haarklooverijen en finesses ter sprake komen, die niet-taalkundigen ijskoud laten; dat ik hen ga onderhouden over een letter meer of minder in een weinig gebruikelijk woord; misschien zelfs, dat de voorgoed uitgemaakte kwestie, of een phonetische spelling mogelijk en wenschelijk is, weer eens zal worden opgerakeld.

Maar dat alles ligt buiten mijn bedoeling. Ik geef de verzekering, dat dit artikel niet thuis behoort in een taalkundig tijdschrift, geen geleerdheid behelst, en alleen handelt over zaken — hoogst-belangrijke zaken naar ik meen! — waarover ieder beschaafd Nederlander zich een oordeel kan vormen en een meening behoort te hebben.

Vangen wij maar dadelijk aan met de tirannieke, onverdraagzame, dikwijls onberekenbare Nederlandsche spelling voor den rechterstoel van het gezond verstand te dagen, en haar te beschuldigen van eindelooze plagerijen, waardoor ieder Nederlander die de pen hanteert, dag in dag uit wordt gekweld.

Het begint op de lagere school. Nu, daar is het de plaats om te leeren spellen. En *als* men het daar maar leerde — als men het daar maar leeren *kon* — wij zouden geen reden hebben tot

klagen. Veel erger is het op de hogere burgerschool en het gymnasium. De leeraar wil dat zijn leerlingen, wanneer zij het eindexamen afleggen, een opstel kunnen maken, waarin niet veel taalfouten voorkomen. Een opstel geheel *zonder* taalfouten — dat zou te veeleischend zijn. Want de leerling mag bij het eindexamen geen gebruik maken van een woordenlijst; en zonder zulk een hulpmiddel zit ook een leeraar en zelfs een hoogleeraar in de Nederlandsche taal nu en dan verlegen. Maar ook dat maken van opstellen met *weinig* fouten is verre van gemakkelijk. Vandaar dat het wel eens lijkt, of de leer van de spelling het voorname gedeelte is van de geheele spraakkunst, ja, van het geheele onderwijs in de Nederlandsche taal. Hoeveel regels, hoeveel uitzonderingen worden er ter wille van die spelling niet uit het hoofd geleerd! Daar zijn die regels voor 't gebruik van *e* en *ee*, *o* en *oo*, *ei* en *ij*, *i* en *ie*; van *s* en *sch*, van *s* en *z*, van *d*, *t* en *dt*. . . . daar zijn die onmogelijke voorschriften omtrent de verbindings-*n*, welke iemand moeten doen beslissen of hij schrijven zal: *pennehouder* of *pennenhouder*, *leuwwekop* of *leuwenkop*, *ossetong* of *ossentong*, *perboom* of *perenboom*, *paddestoel* of *paddestoel*, *eendeëi* of *eendenei*, enz.; daar zijn die beruchte geslachtsregels met hunne nog beruchter uitzonderingen. . . . Maar waartoe op te sommen hetgeen ieder weet?

Een taal te leeren zonder regels te leeren, is niet wel mogelijk. En het streven van enkele docenten in het Nederlandsch, om bij hun onderwijs de spraakkunst links te laten liggen, voert m. i. niet tot het doel. Toch kan ik mij voorstellen, dat iemand er aan wanhoopt, zijnen leerlingen dat deel van de grammatica, hetwelk met onze spelling in verband staat, *goed* te doen kennen en dat hij het daarom laat rusten. Want het verklaren van al de regels die op de spelling betrekking hebben, die regels door de leerlingen te laten memoriseeren, en vooral ze te leeren toepassen, het kost een schat van tijd. En daar op hogere burgerscholen in de lagere klassen 4 of 3, in de hogere niet meer dan 2 uren per week voor het onderwijs in de Nederlandsche taal- en letterkunde zijn bestemd, (op het gymnasium nog minder!) 1) schieten er voor den docent niet

1) Op de gymnasia wordt wekelijks het volgend aantal uren aan Nederl. taal en letterk. gewijd: Ie kl. 3, IIe kl. 2, IIIe kl. 2, IVe kl. 2, Ve kl. 2, VIe kl. 1.

veel oogenblikken over om zijn leerlingen eenig denkbeeld te doen krijgen van het eigenlijk wezen der taal, van het ontstaan, het leven en het afsterven van woorden en buigingsvormen; er is ook geen genoegzame tijd om zinsbouw en stijl te behandelen; geen tijd om te spreken over de beteekenis der woorden, over synoniemen, over poëzie, over onze literatuur; ook is het onmogelijk om meer dan twee of drie stukken van onze groote auteurs te lezen en te bespreken. Worden er opstellen gemaakt, niet zelden is het oordeel daarover grootendeels gegrond op het aantal spelfouten, en weinig of niet op inhoud, manier van zeggen, woordenkeus of wat verder de werkelijke waarde van zoo'n stuk bepaalt.

Het is niet te verwonderen — en toch is het zoo jammer — dat het „Nederlandsch” door de schoolgaande jeugd meestal wordt gerangschikt onder de »vervelende” vakken. Paragraphen eener dorre grammatica uit het hoofd leeren en opzeggen; oefeningen maken naar aanleiding van het geleerde; dictees; later opstellen — dit zijn de voornaamste ingrediënten waaruit het onderwijs in onze taal bestaat. Er is dan toch verscheidenheid, zal men zeggen. Helaas, niet veel. Het zijn verschillende wegen, die leiden tot één hoofddoel: zuiver te *spellen*. In grammatica's worden natuurlijk niet alleen spellingkwesties behandeld; maar de hoofdstukken rechtstreeks aan orthographie gewijd of daarmee in verband staande, kosten den leerling het meeste hoofdbreken. Oefeningen bij de spraakkunst worden hoofdzakelijk, dictees uitsluitend opgegeven om zonder fouten te leeren spellen. Opstellen — daarover spraken wij reeds.

Maar is dan die spelling zóó belangrijk, het onderwijs in die spelling zóó ontwikkelend, dat al wat meer op Nederlandsche taal en letterkunde betrekking heeft, er zoo ver bij moet achterstaan? In plaats van zelf op die vraag te antwoorden, wil ik liever het woord geven aan een paar bekende geleerden, een' taalkundige en een' wijsgeer.

Daar is in de eerste plaats prof. Rudolf Hildebrand, de geniaalste van hen, die het groote woordenboek der gebroeders Grimm hebben voortgezet. Hij schrijft: »Wie viel edle Zeit und Mühe, und wie viel Pflichtgefühl wird bei der lieben Orthographie nutzlos verthan! auch bei an sich gleichgültigen Dingen! Und

von der ganzen Schulzeit nimmt das einen guten Theil für sich allein in Anspruch! Es ist wirklich zum Erbarmen! Besonders auf Unterschiede, je feiner je wichtiger, wird das Hauptgewicht gelegt Soll man *Aeltern* oder *Eltern* schreiben? *läugnen* oder *leugnen*? wichtige Fragen! Ganz einerlei ist beides, und es hat mir oft als recht gut erscheinen wollen, dasz in dem und jenem Punkte ein Schwanken aus älterer Zeit bis heute sich erhalten hat! Die Pedanten könnten daran inne werden, dasz es sich hier im Grunde um gleichgültige Dinge handelt und um Nebensachen, und dasz es Nebensachen und gleichgültige Dinge wirklich gibt, wie in allem Menschlichen, so auch in der Sprache!" 1)

Te onzent werd vóór twintig jaren ongeveer hetzelfde betoogd door professor Land: »De moeite, aan het aanleeren en het herzien onzer spellingen besteed, wordt ons door niets vergoed; en er is zooveel anders en beters dat daarom ongedaan blijft! Die verkeerde zelfstandigheid, aan een bloot spiegelbeeld toegekend omdat het valsch en verwrongen is, heeft in haar gevolg een vereering, die aan den eerbied van 't voorgeslacht voor 't heilige letterschrift herinnert. Op den achtergrond schijnt hier over 't geheel de voorstelling te schuilen, dat de spelling de blijken moet dragen van door geleerden te zijn vastgesteld, die alleen het geheim bezitten van de verhouding tusschen spiegelbeeld en origineel. Op de behoefte van het algemeen, dat taal en schrift slechts met een praktisch of aesthetisch doel beoefent, wordt minder acht geslagen. En juist bij het volksonderwijs komt het er dubbel op aan, dat de korte schooljaren zoo min mogelijk door noodeloozen omslag, en beoefening van hetgeen ons in niets een beter inzicht geeft, worden ingenomen. Zóó subtiel zijn wij geworden, dat bijna iedereen zich, tegen het stelsel-zelf dat hij heet aan te nemen, aan spelfouten schuldig maakt." 2)

Maar nu zijn die jongens en meisjes, die zoolang zijn vervolgd met allerlei taalregels en uitzonderingen, van het gymnasium of

1) *Vom deutschen Sprachunterricht*, 2e Aufl. 1879. S. 56 u. 57.

2) J. P. N. Land, *Over Uitspraak en Spelling, voornamelijk in de Nederlandsche taal*. (Amst. 1870). Blz. 37 en 38.

de hogere burgerschool af; er zijn nog eenige jaren voorbijgegaan en wij vinden ze als beschaafde, volwassen menschen terug. Wat is er van hun spellingkennis overgebleven?

Allen schrijven zij brieven; en allen weten, vermoeden althans, dat er taalfouten in hunne brieven staan. Natuurlijk! Verbeeld u, dat iemand schrijft aan zijn moeder, aan zijn vriend, aan zijn meisje en iets heeft te vertellen van een bril, een sok, een paal of een zoen — zou het niet onuitstaanbaar zijn, als hij eerst in de woordenlijst van de Vries en te Winkel ging opzoeken of het moet wezen *den* bril of *de* bril? *den* zoen of *de* zoen?

Kunt ge u iemand voorstellen, die warm is over z'n onderwerp, — dat hij alleen op schrift stelt voor zich zelf en zijn beste vrienden — en die telkens in zijn woordenboek zit te bladeren, omdat hij b.v. niet zeker meer weet, of men spelt *geele* of *gele*, *paarsche* of *paarse*, *luitjes* of *luitjes*, *scheve* of *scheeve*, *scheeren* of *scheren*, *verteeren* of *verteren*, *dozen* of *doozen*, *droogen* of *drogen*, *wijdsch* of *weidsch*..?

Behalve particuliere brieven hebben sommigen ook ambtsbrieven te schrijven. Hier wordt de zaak eenigszins anders. Men tracht spelfouten te vermijden en heeft dan ook altijd een woordenlijst op zijn bureau liggen. Toch zijn er fouten — o. a. die tegen de geslachten — welke een soort van burgerrecht gekregen hebben. Een enkele maal mag daar eens op gevit worden, gewoonlijk is men zoo verstandig, die kleine ongerechtigheden over het hoofd te zien. De schrijver weet dan ook wel, dat zijn superieuren op dit gebied evenmin op de hoogte zijn als hij zelf. Wordt er dus al eens een foutje ontdekt, dan heet dat een vergissing, een verschrijving; de meerdere begaat op zijn beurt immers ook van die vergissingen? Moet een officieel stuk om een bijzondere reden (b.v. omdat het voor een „héélen hooge” bestemd is) eens buitengewoon nauwkeurig zijn, dan onderwerpt men het eerst aan de critische blikken van eenige met woordenlijsten gewapende ambtgenooten, tenzij men in de gelegenheid is, de hulp in te roepen van een „deskundige” — liefst een leeraar of hoogleeraar in de Nederlandsche taal.

Schrijft men stukken die gedrukt moeten worden: tijdschriften-artikels, brochures of boeken, dan tracht men natuurlijk ook zijn

beste beentje vóór te zetten. Want dag- en weekbladenrecensies eindigen niet zelden met zinnen als deze: »Jammer dat de schrijver niet meer zorg heeft besteed aan de taal. Zoo lezen wij op blz. 14 *naar de schijn* in plaats van *naar den schijn*, op blz. 37 *pruimenboom* voor *pruimeboom* en op blz. 43 *oorlogschip* voor *oorlogsschip*.” De woordenlijst heeft dan ook een vaste plaats op de schrijftafel van den auteur en wordt vlijtig geraadpleegd. De een vertrouwt geheel op eigen krachten, de ander vestigt ook eenige hoop op den corrector der drukkerij. De fouten die blijven staan, noemt men met een leugentje, dat door vrienden en kennissen voetstoots wordt aanvaard: „drukfouten.”

Grappig is het te zien, hoe het woordenlijstje soms als wapen dienst moet doen in een heftige polemiek.

Mijnheer A. heeft tegen mijnheer B. geschreven, en de gloed van zijn overtuiging heeft hem een paar maal doen verzuimen, zich omtrent het geslacht van een woord te vergewissen. Mijnheer B., die pijnlijk getroffen is door het betoog van A., tracht diens beweringen op allerlei wijzen te ontzenuwen. Met den scherpsten blik van den haat ziet hij het stuk van zijn tegenpartij nog eens door. Zou A. zich nergens verkeerd hebben uitgedrukt? Of taalfouten gemaakt? Met de Vries en te Winkel in de hand controleert hij de geslachten... jawel! Er staat: »met die *ketting*” en een paar bladzijden later: »in de *angst*”. En het boekje van de Vries en te Winkel zegt toch duidelijk: *ketting*, m. — *angst*, m. Bravo. Nu verklaart mijnheer B. in zijn antwoord op hoogen toon, dat A. wèl zou doen met eerst zonder fouten te leeren schrijven; of dat A. niet de blijken geeft van in zijn jeugd voldoende onderwijs te hebben genoten; en dan citeert hij de zinnen waar de fouten in voorkomen en laat drukken: »met die (*sic!*) *ketting*”; »in de (*lees: den*) *angst*”. A. haalt de schouders op over die schoolvosserij, maar een groot deel van het lezend publiek denkt: Jongen, als die A. taalfouten maakt, is hij toch waarachtig óók zoo'n licht niet.

Er zijn gevallen, waarin men de gelegenheid niet heeft, een de Vries en te Winkel te raadplegen. Men is b.v. uit logeeren of op reis. Voor nauwgezette menschen, of voor hen, die (als onderwijzers, leeraren en professoren) zich zedelijk verplicht voelen

zonder fouten te schrijven, wordt dan de noodzakelijkheid om te correspondeeren of op een courantenartikel te antwoorden, in meerdere of mindere mate pijnlijk. Er zijn echter professoren — en ook anderen — die met het oog op deze gebeurlijkheden een even praktisch als listig bedacht middelje aanwenden. Zij versieren de *e*'s die aan 't eind van een woord staan, met een eigenaardig haaltje, dat evengoed niets kan beteekenen als een *n*. Op deze manier schrijft men dus *de* en *den*, goede en goeden, mijne en mijnen precies gelijk. De lezer heeft de keus. Zoodoende wordt de grootste moeilijkheid — de kwestie van mannelijk of vrouwelijk geslacht — behendig ontweken.

Maar alle scherts ter zijde. Die geslachten zijn voor den schrijvende Nederlander een niet te ontwijken struikelblok. Want telkens en telkens weer komt hij in strijd met de voorschriften van de Vries en te Winkel. Briefschrijvers vergissen zich, correspondenten en redacteurs van couranten vergissen zich, boekenschrijvers vergissen zich, onze groote auteurs vergissen zich. In een uitstekend artikel, opgenomen in *De Gids* van dit jaar, lezen wij op ééne bladzijde: „het roekeloos afbreken van elken brug”, en „den bloem”; eenige bladzijden verder: „door bitsen blaam”; enz. enz. En dat is geen uitzondering. Geen Nederlandsch boek, geen artikel van eenigen omvang, of er worden fouten als de genoemde in aangetroffen!

Nu weet ieder, die Fransch en Duitsch kent, dat het kort en goed *ondenkbaar* is, dat een Franschman zou schrijven *le fleur* of een Duitscher *der Blume*. Maar hoe komt het dan, dat wij Nederlanders ons wèl aan zoo iets schuldig maken?

Op het punt van de geslachten der zelfstandige naamwoorden neemt onze taal een éénig (en zeer betreuenswaardig) standpunt in. In de spreektaal is het onderscheid tusschen mannelijk en vrouwelijk geslacht nagenoeg geheel uitgewischt. *Nagenoeg* geheel: want waar het *persoonsnamen* geldt is er nog wat van overgebleven. Ik behoef er nauwelijks aan te herinneren dat wij, sprekende van een man, een jongen, een grijsaard, zeggen: *hij*, *hem* en als wij het bezittelijk voornaamwoord moeten gebruiken: *zijn*; daarentegen van een vrouw, een meisje: *zij* en *haar*.

Is er geen sprake van *personen*, dan worden de vormen *zij*

(enkelv.) en *haar* in de spreektaal niet gehoord 1). Men zegt van een koe: *hij* wordt morgen geslacht; van een kip: elke(n) dag legt- *i* (= legt hij) een ei; van een tafel: waarom heb je *hem* daarheen geschoven? Van een kast: *hij* staat ook niet stevig op *zijn* pooten. Den volgenden zin citeer ik uit een oorspronkelijken roman, die toevalligerwijze voor mij ligt: „Niet onmogelijk is het, dat de verwachte komst van een nieuwen wereldburger of -burgeres hiertoe het *zijne* bijdraagt.”

Waar het uitgingen van bepalende woordjes betreft, is in de dagelijksche spreektaal ieder verschil tusschen mannelijk en vrouwelijk geslacht verdwenen. Evenals wij zeggen: van *die* vrouw, op *de* tafel, met *groot*e volharding, zeggen wij ook: met *frissche* moed, op *de* stoel, van *die* man. 2)

Met uitzondering dus van de persoonlijke voornaamwoorden en de stammen der bezittelijke (en dan nog maar alleen, wanneer er werkelijk van personen, van menschen sprake is) kent de Nederlandsche spreektaal nog maar twee geslachten: het „gemeenschappelijk” (tot in het begin der 16^e eeuw duidelijk onderscheiden in mannelijk en vrouwelijk) en het onzijdig. Lidwoorden blijven in het „gemeenschappelijk” geslacht steeds onveranderd:

Enkelvoud.	Meervoud.
1. de	1. de
2. van de	2. van de
2, (aan) de	3. (aan) de
4. de	4. de.

Het bijvoeglijk naamwoord neemt ook nooit een *-n* aan, en blijft dus evenals lidwoorden, bijvoeglijke voornaamwoorden enz. in alle naamvallen gelijk.

In dezen toestand is nog niets vreemds. In het Engelsch is

1) Misschien dient als uitzondering vermeld te worden, dat sommige menschen de kat met *zij* aanduiden: *ze* (de poes) heeft melk gesnoept.

2) Het feit, dat men in het Vlaamsch en eenige dialecten in 't zuiden van ons land onderscheid maakt tusschen *den* en *de* doet niets af aan de waarheid, dat in *de beschaafde Nederlandsche spreektaal* dat onderscheid niet meer bestaat. Bovendien, het geslacht der zelfst. naamwoorden in de genoemde dialecten is niet zelden verschillend van dat, hetwelk men den zelfstandigen naamwoorden der schrijftaal heeft opgedrongen.

het in hoofdzaak evenzoo. En in het Deensch ook. Maar het bijzondere ligt hierin: Ofschoon de Noord-Nederlanders reeds voor eeuwen het mannelijk en vrouwelijk geslacht der woorden verwarden, ofschoon de beschaafde Noord-Nederlanders *sedert langen tijd* vormen als *des, den, goeden* enz. niet meer in den mond kunnen nemen (behalve in voordrachten), zonder den indruk te maken van ouderwets pedant, klemmen zij zich in de geschreven taal angstvallig aan die verouderde vormen vast. Wij *zeggen* allen: *zet die stoel in de hoek; zie je die man?* Maar als iemand dat durfde *schrijven*

Evenals *wij* reeds als kleine kinderen (niet op school, maar in 't ouderlijk huis) voor altijd leeren, wanneer wij *het* en wanneer wij *de* moeten zeggen, leert de Franschman wanneer hij *le* en wanneer *la*, de Duitscher wanneer hij *der, des, dem, den, die* of *das* gebruiken moet. Vraag een Duitschen polderjongen of men zegt *der* of *die Kittel* en hij zal u het antwoord niet schuldig hoeven te blijven; vraag een beschaafd Nederlander of gij schrijven moet: »de jongen trok een schoone of een schoonen kiel aan» en hij zal u zeggen: »ik geloof . . . maar zeker weet ik het niet;» of: »kijk maar eens in de Vries en te Winkel.»

En nu is de vraag naar 't geslacht van *kiel* nog tamelijk eenvoudig; maar stel u eens een vlijtig apothekerszootje voor, dat kranen wil met zijn schoolgeleerdheid, en zijn vader vraagt of hij wel weet, wanneer *maankop* mannelijk, wanneer het vrouwelijk en wanneer het onzijdig is?

Eer ik verder ga, wil ik even een paar woorden zeggen over het tegenwoordige spellingstelsel, dat van prof. M. de Vries en dr. L. A. te Winkel, die ook van een groot aantal woorden met twijfelachtig geslacht (d. w. z. woorden, die de een mannelijk, de ander vrouwelijk bezigde) het genus hebben vastgesteld.

Met nadruk wil ik er op wijzen, dat onze spelling het resultaat is van een zeer nauwkeurig onderzoek, ingesteld door groote taalkundigen. Maar m. i. is uit het oog verloren, dat de spelling niet uitsluitend, zelfs niet in de eerste plaats van belang is voor taalkundigen, maar voor het geheele volk. En het Nederlandsche volk stelt het volstrekt niet op prijs, dat wij b.v. aan de spelling

e of ee, o of oo kunnen zien, of die klinkers uit tweeklanken zijn ontstaan of niet. 1)

Van taalgeleerden is het niet te veel gevergd, dat zij zich, ook zonder dat de hedendaagsche spelling hun een aanwijzing geeft, op de hoogte trachten te stellen van de herkomst onzer woorden en klanken; zij kunnen niet verlangen, dat om hunnentwil de overgrootte meerderheid hunner landgenooten noodeloos moeite wordt aangedaan.

Wij hebben nog een bezwaar tegen onze spelling.

De heeren de Vries en te Winkel hebben bij ieder woord, waarvan de schrijfwijze moeilijkheid kon opleveren, de vraag overwogen, welke letterteekens gebruikt dienden te worden. Als hoofdregel hebben zij terecht den regel der *beschaafde uitspraak* gehuldigd. Verder namen zij in aanmerking de *gelijkvormigheid* („geef zooveel mogelijk, aan een zelfde woord en aan ieder deel, waaruit het bestaat, steeds denzelfden vorm”); dan de *afleiding* (d.w.z. oudere vormen, waaruit de tegenwoordige zijn ontstaan); ook de *analogie* (overeenkomst met op dezelfde wijze gevormde woorden) en eindelijk de *welluidendheid*, het *gebruik* en de *duidelijkheid*.

Overal nu, waar twijfel mogelijk was, hebben zij gewikt en gegogen, of zij zouden spellen zooals de beschaafde uitspraak het verlangt, of zooals een der andere regels het eischt. Hoe consciëntieus men in dezen ook is te werk gegaan, wij staan hier bij de bron van tallooze moeilijkheden. Want is het waar, dat men geen twee heeren te gelijk kan dienen, hoe wil men het dan vijf of zes regels, die elkaar telkens lijnrecht tegenspreken? Gesteld eens, dat wij met de beteekenis en de afleiding van een woord volkomen bekend zijn; zullen wij dan ook weten, hoe dat woord volgens het stelsel van de Vries en te Winkel geschreven worden moet? Volstrekt niet. Want wij zullen nooit kunnen voorspellen,

1) „Irgend welche historische oder lautphysiologische Wahrheiten mitzutheilen. dürfen wir (der Orthographie) gar nicht gestatten, wenn dadurch der praktische Zweck beeinträchtigt oder seine Erfüllung erschwert wird.

Von diesem Gesichtspunkte aus müssen wir alle antiquarischen Liebhabereien absolut verwerfen.”

Prof. H. Paul, *Zur Orthographischen Frage* (Berlin 1880) S. 28.

welken regel de heeren de Vries en te Winkel in dit bijzondere geval hebben goedgevonden te volgen.

Eenige voorbeelden mogen dit duidelijk maken.

Om de *uitspraak* schrijven wij *nochtans*, wat met den regel der *gelijkvormigheid* in strijd is (*nochtans* is uit *nog-dan-s* ontstaan); wij spellen *nog* om de *duidelijkheid* (ter onderscheiding van *noch* = niet), maar in strijd met de *uitspraak* en de *analogie*; *wijste* (met ééne *s*) om de *uitspraak* en de *welluidendheid*, maar in strijd met de *afleiding* (wijs-ste); *oppasser*, *aanwijster* om de *afleiding*, in strijd met de *uitspraak* en de *welluidendheid*; *menschen*, *tusschen*, *visschen* om de *afleiding*, in strijd met de *uitspraak*; *verrassen* om de *uitspraak* en het *gebruik*, in strijd met de *afleiding* (van *rasch*); *ijzen*, *ijselijk* om het *gebruik* en de *uitspraak* in sommige dialecten, tegen de *afleiding* (welke geen *ij* maar *ei* verlangt); *uitweiden*, *weidsch*, tegen het *gebruik*, om de *afleiding*; hij *plag* tegen de *uitspraak* (die beter door *plach* wordt weergegeven) om de *gelijkvormigheid*; hij *placht* om de *uitspraak*; *koninklijk* om de *uitspraak*, tegen de *gelijkvormigheid*; *bijzonder* tegen de *uitspraak*, om de *gelijkvormigheid*; *zeventig* om de *gelijkvormigheid*, tegen de *uitspraak* (seventig); *heuglijk* om de *gelijkvormigheid*, tegen de *uitspraak* (heuchelijk); *beeltenis* om de *uitspraak*, tegen de *gelijkvormigheid* (die een *d* voorschrijft): *eigenlijk*, *wezenlijk* om de *afleiding*, tegen de *uitspraak* (eigelijk, wezelijk); *omtrent* tegen de *afleiding* (van *trend*, dat *rond* beteekende), om de *uitspraak*; *gansch* tegen de *uitspraak* en de *afleiding*, om het *gebruik* en de *duidelijkheid*; *poover*, *eega* tegen het *gebruik*, om de *afleiding*; *antwoord* tegen de *afleiding*, om de *uitspraak*.

Deze reeks zou met een ontzaglijk aantal voorbeelden te vermeerderen zijn. Ja, ieder woord, waarvan de spelling ook maar eenigszins twijfelachtig is, kan men hierbij betrekken.

Nu wil ik volstrekt niet beweren, dat het b. v. in die gevallen, waarin de Vries en te Winkel den regel der *afleiding* huldigen, altijd beter zou zijn geweest, als zij aan dien der *gelijkvormigheid* of *beschaafde uitspraak* de voorkeur hadden gegeven. *Ik wil alleen doen opmerken, dat andere taalgeleerden met evenveel recht regel b, c of d zouden hebben gekozen, als de Vries en te Winkel a.* De spelling der Nederlandsche taal berust voor een veel te groot gedeelte op een subjectief oordeel en subjectieve

voorkeur. Kennen wij de spelling van een woord, dan is het meestal niet moeilijk, na te gaan, waarom de Vries en te Winkel het zóó geschreven willen hebben. Kent iemand de spelling niet, of twijfelt hij, dan is noch taalkennis noch scherpzinnigheid in staat, hem zekerheid te verschaffen. Er zit niets anders op, dan het woordenlijstje op te slaan. Vandaar dat geen Nederlander, hoe ontwikkeld, hoe geleerd, hoe geoefend, buiten zoo'n boekje kàn. In dat opzicht staan wij bij alle andere volken ten achter.

Ik weet zeer goed, dat een in alle opzichten consequente spelling tot de onmogelijkheden behoort. Maar — waar men niet consequent wezen kan of wil, trachte men praktisch te zijn.

Geen onderscheidingen in de schrijftaal *ingevoerd*, die in de gesproken taal niet bestaan. Geen onderscheidingen in de schrijftaal *behouden*, wanneer de beschaafde spreektaal ze verloren heeft, *en wanneer de toepassing voortdurend moeite veroorzaakt*. Dat men schrijft: *ik red* met een *d*, *hij redt* met *dt*, schoon wij in beide gevallen uitspreken *ret*, wij hebben er niet tegen; de moeite om te onthouden, dat de derde persoon van den onvoltooid tegenwoordigen tijd een *t* achter den stam krijgt en de eerste niet, is zoo gering, dat wijziging van de algemeen gebruikelijke spelling hier niet noodzakelijk is. Maar het wordt tijd, dat wij b. v. het onderscheid tusschen *e* en *ee*, *o* en *oo*, waar die klanken volkomen gelijk worden uitgesproken, overboord werpen; dat wij ons niet langer storen aan de zoogenaamde verbindings-*n*; dat wij durven schrijven — zooals ieder onzer het immers uitspreekt — : ik zet de stoel in de hoek.

Zijn er conservatieven — al dan niet mannen van het vak — die zich in alle opzichten aan het systeem van de Vries en te Winkel willen blijven houden — niemand zal het hun beletten; maar men erkenne het goed recht van dien breeden kring van ontwikkelden, voor wie vereenvoudiging van dat stelsel zoozeer gewenscht is, daar zij noch tijd noch lust hebben om telkens in een woordenlijstje te bladeren, en zich ter wille van een in den grond der zaak onverschillige kwestie van hun werk te laten aftrekken.

Wij Nederlanders zijn een goedig volk met een instinctmatige vrees voor veranderingen. Als het gewoonte was, dat wij iederen

ochtend twintig stokslagen ontvingen en het werd eens vergeten, er zou veel kans zijn, dat wij om het ons competeerend deel gingen vragen. Ik hoor dan ook al duidelijk afkeurende stemmen over mijn »opruïend» artikel opgaan. »Waartoe is het noodig«, roept de een, »we hebben immers met zooveel moeite een soort van eenheid in de spelling gekregen; moet al dat gemaal weer beginnen?» En een ander zegt: »Al dat praten over vereenvoudiging in de spelling helpt immers toch niets! Multatuli en anderen hebben daar ook al voor geijverd, en nog wel het goede voorbeeld gegeven! En wat heeft dat uitgewerkt?»

Waarde stemmen, laat ik u een voor een beantwoorden.

Vooreerst is het niet moeilijk, aan te toonen, dat de spelling telkens opnieuw gewijzigd worden *moet* 1). Het Nederlandsch is een levende taal, dus een taal, die onophoudelijk verandert. Ware de phonograaf een tiental eeuwen geleden uitgevonden en waren wij dientengevolge in staat gesteld, ons voorgeslacht te hooren spreken, een Nederlander uit de 19^e eeuw zou van het Hollandsch en Vlaamsch der 14^e eeuw weinig, van het Oudsaksisch en Oudnederfrankisch onzer voorouders uit de 9^e eeuw niets begrijpen. Maar om onze stelling te bewijzen, behoeven wij lang niet zoover terug te gaan. In Vondel's tijd klonk het niet plat, te hooren uitspreken *harsen, locht, vier (vuur), pcerd, munnik, geveert* (gevaarte), hij *most*, hij *durf, gesteken* (gestoken) enz. enz. En zóó gespeld kunnen wij die woorden dan ook in Vondel's treurspelen vinden. Maar wie zou wenschen, dat die spelling tot heden onveranderd ware gebleven? Wie kan verlangen, dat wij zouden zeggen: *lucht* en zouden schrijven *locht*? Wenscht men na te gaan, in hoeverre de uitspraak van het Nederlandsch in de laatste honderd jaren is veranderd, men neme de romans der dames Wolff en Deken ter hand en men zal althans gedeeltelijk worden ingelicht: *iet* voor *iets*, *des* voor *dus*, *spelden* voor *spellen*, *douzijn* (doezijn) voor *dozijn*, *kwaadaartig* voor *kwaadaardig*, *luisteren* voor *fluisteren* klonk voor een eeuw blijkbaar in het minst niet vreemd. En weer

1) „Eine Schriftsprache, die dem praktischen Bedürfnisse dienen soll, muss sich gerade wie die lebendige Mundart mit der Zeit verändern“. Prof. Hermann Paul *Principien der Sprachgeschichte*, 2e Auflage, S. 354.

stellen wij de vraag: Zou men wenschen, dat de spelling onveranderd ware gebleven?

De spreektaal geeft dus het voorbeeld en de schrijftaal volgt haar na. Maar niet aanstonds. Bedachtzaam en op eenigen afstand volgt zij haar oudere zuster. Om een ander beeld te gebruiken: de schrijftaal behoudt uit gewoonte, uit vrees om zonderling te schijnen, zoo lang mogelijk het versleten pakje, waaraan zij meer en meer ontgroeit. Eindelijk kan het niet langer; het oude wordt afgeworpen, en een nieuw, passend kleed aangedaan.

Een duidelijk voorbeeld hebben wij in het woord *bijzonder*. Volgens de spelling van de Vries en te Winkel moet het woord nog worden geschreven met *ij*. Hier wordt echter het onderscheid tusschen spelling en uitspraak zóó hinderlijk, dat zelfs velen, die zich anders zoo getrouw mogelijk aan de voorschriften der Woordenlijst trachten te houden, willens en wetens de *ij* door een *i* vervangen.

Dikwijls gebeurt het, dat klanken, die in een vroegere periode der taal werden uitgesproken en daarom ook geschreven, in een latere periode bij het spreken worden weggelaten. Men zeide vroeger *mens-ch* en schreef daarom *mensch*; men zeide *zie dien man* en schreef daarom *dien*. Nu zeggen wij *mens* en *zie die man*. Maar de *schrijftaal* heeft de *ch* en de *n* als rudimentaire organen behouden; zij doen geen dienst meer; zij vertellen ons slechts waartoe zij vroeger hebben gediend. Nu is het voor geleerden heel belangrijk, de aandacht op rudimentaire organen te kunnen vestigen; maar als wij, gewone menschen, eens rudimentaire organen hadden die ons *hinderden*, en wij konden ze zonder pijn afschudden — niet velen zouden zich ter wille van de belangrijkheid of de aardigheid den last getroosten.

Wij zagen, dat de schrijftaal niet op een zelfde punt mag blijven staan, zoolang de spreektaal het ook niet doet. Beide bewegen zich voorwaarts. Wij moeten hier evenwel op een verschil in de beweging der beide zusters opmerkzaam maken. De veranderingen, die de spreektaal ondergaat, zou men voor verreweg het grootste gedeelte als *omwillekeurige* of *natuurlijke* veranderingen kunnen stellen tegenover de *opzettelijke* of *kunstmatige* der schrijftaal.

Het is waar, wanneer iemand zijn spreektaal met een nieuw woord verrijkt, zal dat veelal niet onbewust geschieden; wanneer

daarentegen een woord bij hem in onbruik geraakt, wèl. Maar de wijzigingen die wij vooral op het oog hebben en waarop het hier alleen aankomt, zijn wijzigingen in de uitspraak. Als men zich vestigt in een plaats, waar ook door de beschaafden een meer of minder geprononceerd dialect wordt gesproken, gaat men al spoedig, zonder het te willen en zonder het te vermoeden, iets van dat dialect overnemen. Ook in de beschaafde spreektaal komen wijzigingen van de uitspraak niet alleen onbewust tot stand, maar de meeste menschen worden er zich zelfs nooit van bewust, dat er een verandering in de oorspronkelijke uitspraak heeft plaats gegrepen; in vele gevallen merken zij zelfs niet, dat zij een woord anders uitspreken dan zij 't schrijven. Toen het woord *aardappel* in gebruik kwam, sprak men natuurlijk uit aard-appel of aart-appel. Nu zegt iedereen: *aar-dappel*. In plaats van *neen* en *jongens* zeggen wij *nee* en *jonges*; voor *vaststellen* hoort men meestal *vastellen*; voor *poeder*, *poeier*; voor *broeder*, *broer*; voor *oude*, *ouwe*; voor *mijnheer*, *meneer*; voor *heeft hij*, *heeft-i* voor *rijd op*, *glijd niet uit*, *scheid uit*: *rij op*, *glij niet uit*, *schei uit*; gewoonlijk zegt men zelfs *toe* voor *toen*, *as* voor *als*, *nou* voor *nu*, *niks* voor *niets* enz. enz. enz.

Wij spreken de woorden na, zooals wij ze hooren voorzeggen; wij vragen ons bij bekende en gebruikelijke woorden niet af „hoe *moeten* wij uitspreken?“ wij geven er ons zelfs geen rekenschap van, hoe wij 't doen, wij richten ons zonder het te willen of te weten naar onze omgeving.

Geheel anders is het, waar het de schrijftaal geldt. Door de beschaafden wordt ernstig en met bewustheid getracht, niet af te wijken van het heerschende spellingstelsel. Maar op zekeren dag begint een bepaald persoon met opzet anders te spellen. 1) Blijft hij niet alleen staan met zijn nieuwe manier, maar krijgt hij medestanders en groeit het troepje zijner volgelingen aan, dan staan er weldra twee spelmethodes (die daarom nog niet veel van elkaar behoeven te verschillen) tegenover elkander, waarvan de aan-

1) Es ist gar nicht zu vermeiden, dass zu jeder Zeit gewisse Schwankungen vorhanden sind, dass sich Altes und Neues mit einer gewissen Gleichberechtigung gegenüberstehen. Das gilt von allem, was zur Sitte gehört, das gilt von der Sprache und von der Orthographie. (H. Paul, *Zur orthogr. Frage*, S. 23).

hangers gewoonlijk strijden, tot het opgroeiend geslacht den kamp beslist.

Nog een enkel voorbeeld om het belangrijke verschil tusschen veranderingen in de spreektaal en veranderingen in de schrijftaal duidelijk te maken. Wanneer de invloedrijkste onzer taalkundigen, wanneer prof. de Vries eens voorschreef — wij onderstellen iets ongerijmds — dat men niet langer *aar-dappel*, maar *aart-appel* moest uitspreken; dat men voortaan moest zeggen: wij zagen *den* balk met *den* vloed wegdrijven; dat *u* in den eersten naamval door *gij* moest worden vervangen (in de spreektaal!) — aan deze voorschriften zou geen sterveling zich houden; en mocht iemand het willen probeeren, hij zou zóó lang worden uitgelachen, tot hij zijn pogingen opgaf. Maar wanneer prof. de Vries vaststelt, dat men niet langer *roken* (hooi) maar *rooken* (hooi) schrijven moet; dat het geslacht van *tram* vrouwelijk is; van *doolhof* niet onzijdig, maar mannelijk; dat in *bijvoeglijk* en *ongezeglijk* geen *e* voor de *l* mag staan; dat *driehonderd* aan elkaar en *drie duizend* van elkaar wordt geschreven, dan is dat voor ons Nederlanders aanstonds een bevel, dat niet opzettelijk overtreden wordt.

Wij komen tot deze gevolgtrekkingen: 1. In de spelling *moeten* na verloop van tijd telkens weer veranderingen worden aangebracht. 2. Veranderingen in de spelling ontstaan niet onwillekeurig en als van zelve; voorstellen tot verandering worden nu en dan aan het publiek gedaan en dan al of niet aangenomen.

Wanneer behooren zulke voorstellen gunstig te worden ontvangen? Het antwoord zal wel moeten luiden: Zoodra een gezonde praktijk het dringend eischt. En dit is het geval, wanneer er tusschen de algemeen als beschaafd erkende uitspraak en de heerschende spelling een kloof is ontstaan, die een gemakkelijk zich bewegen van de een tot de ander verhindert; wanneer het weergeven van een zelfden klank of een zelfde klankverbinding op meer dan eene wijze (b.v. van den klank *s* door de teekens *s* en *sch*; van *ee* door *e* en *ee*; van *de* door *de* en *den*), een bron van moeilijkheden is geworden *voor ieder die schrijft*.

Dat men niet altijd gewijzigd heeft, toen de tijd daartoe was gekomen, dat men bij voorbeeld een paar eeuwen lang is blijven doorsukkelen met een willekeurige regeling der woordge-

slachten, kan geen reden zijn om een ongezonder en op den duur toch onhoudbaren toestand te willen bestendigen. Wij mogen ons zelf en anderen niet paaien met de opmerking, dat de meesten onzer nu eenmaal niet beter weten of het hoort zoo. „’t Gebruik is maar alleen voor dwazen een tyran”, zei de dichteresse de Lannoy.

Nu nog een woord naar aanleiding van de pogingen, door Multatuli en anderen aangewend om het tegenwoordige spellingstelsel te vereenvoudigen. Ik geloof dat die pogingen niet in alle opzichten mislukt zijn. Een sterke vesting wordt niet licht in één storm genomen. En al mislukt een eerste aanval, velen zien tot hun verwondering dat een sterkte, die hun wel een doorn in ’t oog was, maar niettemin onneembaar scheen, volgens de vaste overtuiging van anderen genomen moet kunnen worden. Van die verwonderden zal zich langzamerhand een groot deel bij het leger der aanvallers scharen en daardoor kan een latere aanval beter leiden tot het doel.

Is het oogenblik aangebroken, dat voorstellen tot wijziging der spelling met hoop op goeden uitslag kunnen worden gedaan, dan zij men er op bedacht, het historisch element in de spelling niet te miskennen. Wie een geheel nieuwe, b.v. alleen op de uitspraak gegronde, orthographie wil invoeren, stuit zonder eenigen twijfel op onoverkomelijke moeilijkheden. Om daar maar iets van te noemen: het aantal enkelvoudige klanken, dat wij in de spreektaal gebruiken, is veel grooter dan het aantal letterteekens dat te onzer beschikking staat. Zoo worden b.v. in de woorden *spelen*, *vet*, *einde*; in *komen*, *bok*, *lot*; in *vader*, *vat* verschillende klinkers door dezelfde letter weergegeven. Wie volgens de uitspraak wilde spellen, zou dus moeten beginnen met een aanzienlijk aantal nieuwe letterteekens in te voeren. Dàt nu zou, hoe nuttig ook voor de taalgeleerden, voor het groote publiek al heel ongewenscht zijn; het zou niet overal verschil in klank kunnen waarnemen, waar het geoefende oor van den taalkundige dat doet; het zou — maar ik heb in den aanhef van dit stukje beloofd mijne lezers niet met bespiegelingen over een fonetische orthographie te vermoeien. Basta dus.

Veranderingen in de spelling komen alleen dan tot stand, wanneer men het stelsel, dat men heeft, ten grondslag legt. Het invoeren van een geheel nieuw systeem mag door een theoreticus innig

worden gewenscht, het is een luchtkasteel; het eenige wat men kan doen, is het oude te wijzigen. En voor de praktijk is dat ook geheel voldoende. En dáár dient gewijzigd te worden, waar het bestaande niet aan de behoefte beantwoordt; waar het last veroorzaakt; waar het voorschriften geeft, die de groote meerderheid der penvoerenden niet kàn opvolgen.

En dáárom zoude ik het toejuichen, wanneer men meer en meer begon in te zien, dat de tijd voor vereenvoudiging van ons spellingstelsel nu toch werkelijk is aangebroken. Dat men er o.a. toe kon besluiten de *o* op het eind eener lettergreep evenmin te verdubbelen als de *a* en *u*; en de heldere *e* in datzelfde geval òf ook nooit te verdubbelen, òf, wat mij beter toeschijnt, altijd te verdubbelen, om verwarring met de toonlooze *e* te voorkomen. Het zou eerst wel wat vreemd lijken, als men las *schone, hoge, vertonen; verbeteren, beteeren, reedenen*, maar hoe vreemd keek men in 1865 niet op bij de spelling *vroolijk, eegaas, zedenleer* enz. 1)

Dan (om nog een hoofdzaak te noemen) wilde ik, dat de regel werd opgesteld: lidwoorden, bijvoeglijke naamwoorden en andere bepalende woorden blijven ook in het mannelijk geslacht in alle naamvallen onveranderd (juist als in de beschaafde spreektaal). Men schrijve dus: ik heb er niet *de* minste lust in; ik heb *die* kleine jongen vroeger nooit gezien.

Hier wacht ik een tegenwerping. Gesteld dat dit voorstel eens werd aangenomen; verarmt men dan de taal niet? Men zal dan niet meer kunnen schrijven: *Den zoon slaat de vader*; men zal, als *vader* het onderwerp is, *moeten* schrijven: *de vader slaat de zoon*. Is dat nadeel gering te achten?

1) Bij leeken bestaat vrij algemeen het denkbeeld, dat de tegenwoordige spelling verschil maakt tusschen *e* en *ee*, *o* en *oo* om op verschil in de beteekenis te wijzen. Die meening is onjuist. Wel gaat natuurlijk het verschil in spelling met verschil in de beteekenis gepaard, maar omgekeerd worden dikwijls twee in beteekenis verschillende, maar gelijkkluidende woorden op gelijke wijze gespeld. En toch zal het wel nooit voorkomen, dat men b.v. bij *beteren* niet weet, of men *béteren* dan wel *betèren* bedoelt; of men bij *noten* denken moet aan vruchten dan wel aan muzieknoten; bij *veren* aan verscheurende dieren of aan schulden; bij *rooken* aan rook verspreiden of aan stapels hooi; bij *toonon* aan aanwijzen of aan teenen. Evenmin zal bij vereenvoudiging der spelling de schrijfwijze *kloven* (meerv. van kloof en ook het werkw.) of *sleepen* (voorttrekken en ook gesleept worden) bezwaar opleveren.

Volmondig antwoord ik daarop: *ja*. Er is hier geen sprake van de taal te verarmen; er zal alleen *erkend* worden, dat wij niet meer bezitten, wat wij reeds voor lange jaren hebben verloren. *Den zoon slaat de vader* wordt door niemand *gezegd*; en niemand hoeft het *te schrijven*. *De vader slaat de zoon* zal evenmin dubbelzinnig zijn als: *de moeder slaat de dochter*. En is de Engelsche taal er minder om, dat men niet zeggen mag *the son beats the father* als men bedoelt *the father beats the son*? Er is meer. Gesteld eens, dat de door ons gewenschte vereenvoudiging ware tot stand gekomen en dat iemand — een taalgeleerde, een redenaar, een dichter — behoefte gevoelde om een uitdrukking als *den zoon slaat de vader* te bezigen. Niemand zal hem immers verbieden van den verouderden vorm *den* gebruik te maken? Men heeft altijd het recht der dichterlijke vrijheden erkend; en wil iemand zich van archaïsmen bedienen — het is *zijn* zaak. Maar ik herhaal: voor het groote publiek, voor mannen van zaken, auteurs, briefschrijvers, journalisten, voor hen is die bewuste *n* een blok aan 't been, waarvan zij zich zoo spoedig mogelijk behooren te ontdoen.

Ik wil eens aannemen, dat mijn meening door velen wordt gedeeld. Dan doet zich de vraag voor: hoe komen wij tot verwezenlijking van ons plan?

Niet op eens, vrees ik. Gedurende vijftien jaren heb ik mondeling verdedigd, hetgeen ik hier — voor een gedeelte — schriftelijk heb uiteengezet. Ik heb ruimschoots gelegenheid gehad, op de hoogte te komen van de bezwaren, die tegen vereenvoudigingsplannen worden te berde gebracht.

Vooreerst — velen *weten* niet en *gelooven* niet, dat de spelling van de Vries en te Winkel zoo moeilijk is. »Wij hebben er toch nooit last mee», zeggen ze; »en of je moet schrijven *den* of *de* — nu, dat kan je wel hooren.» Maar lees nu eens een brief van zoo iemand die er geen last mee heeft en die 't wel hooren kan!!

Van onderwijzers hoorde ik een enkele maal — maar ook niet meer dan een enkele maal — de bekentenis: als je de jongens *die* dingen niet meer hoeft te onderwijzen, ik zou waarachtig niet weten hoe je den tijd moest doorkomen.

Dikwijls vernam ik dit argument: Zou je dan willen schrijven *hij zag de man?* Verbeeld je!! *De man!*

Anderen merkten op: Wanneer alles zoo eenvoudig is al je zegt; wanneer b.v. wij Noord-Nederlanders al geruimen tijd dat verschil tusschen mannelijke en vrouwelijke verbuiging van lidwoorden enz. hebben verloren, en er zijn geen gewichtige redenen waarom wij het *moeten* vasthouden, *dan zou men het immers al lang uit de schrijftaal hebben verwijderd?*

Nog anderen zeiden: Taal kan je niet *maken*; die veranderingen, die je wenscht, moeten *van zelf* komen

Ik kan hier niet alle mogelijke tegenwerpingen vermelden; ik wilde slechts eenige van de meest gewone opsommen. Dat er tegenwerpingen zijn te maken van meer gewicht, erken ik. Maar die en de voornaamste der hier aangevoerde, meen ik op de voorgaande bladzijden te hebben beantwoord.

Toch zullen nog zeer velen de zaak niet aandurven. Anders te spellen — het lijkt zoo gek!

Maar ik hoop dat er óók velen zullen zijn — en daaronder mannen van invloed — die mijn meening deelen. En ik hoop dat ieder, die het onpraktische en tijdroovende van onze spelling inziet, de goede zaak in zijn kring zal verdedigen en bevorderen.

Dan behoeft het niet lang meer te duren, of een vereeniging tot het vereenvoudigen van onze spelling kan worden opgericht, en de gevallen, waarin vereenvoudiging zal moeten plaats hebben, kunnen worden vastgesteld. Als dan de leden dier vereeniging zich verbinden, het vereenvoudigde spellingstelsel toe te passen en zooveel mogelijk algemeen ingang te doen vinden, kan men zeker zijn, dat in betrekkelijk korten tijd een verbetering zal zijn tot stand gebracht, waarvan ieder beschaafd landgenoot de voordeelen ondervindt en die vooral ook onze schooljeugd ten goede komt.

Amst., Aug. '91.

DR. R. A. KOLLEWIJN.

N A S C H R I F T.

De instemming, die de voorgaande bladzijden hebben verworven, is veel grooter geweest dan ik had durven hopen.

Wat ik voor eenige weken nog betwijfelde, acht ik dan ook thans boven bedenking verheven: een ernstige poging om onze spelling te vereenvoudigen, heeft alle kans om met goeden uitslag te worden bekroond.

Zulk een poging zal worden aangewend. Vooraf echter wensch ik aan allen, die zich van het knellende der bestaande spelregels willen bevrijden, een dringende aansporing te richten tot EENS-GEZINDHEID.

Wanneer men nadenkt over de verhouding tusschen de beschaafde spreektaal en de schrijftaal, komt men al heel spoedig tot de overtuiging, dat algeheele overeenstemming de meest gewenschte toestand zou zijn. Wie er echter naar streven mocht, dien idealen toestand in het leven te roepen, zou stuiten op onoverkomelijke bezwaren.

Vooreerst is het in vele gevallen onmogelijk, uit te maken, wat tot de beschaafde spreektaal moet worden gerekend en wat niet.

Als het grootste deel onzer beschaafde landgenooten uitspreekt: *wij reisc*, is *wij reizen* dan *niet* beschaafd? Behooren wij te zeggen *roode* of *rooie*? *wrcken* of *vrcken*? Is eenig onderscheid tusschen *ei* en *ij* veroorloofd? Tusschen *ou* en *au*? Moet in woorden als *schrikken*, *schrapp*, *schrander* de *ch* worden uitgesproken of niet?

In verschillende streken van ons land zullen deze vragen verschillend beantwoord worden. Maar gesteld, dat men het op deze en zeer veel dergelijke punten ééns worden kon en dat wij op een gegeven oogenblik gingen schrijven zooals wij meenen te moeten spreken; wat zou het gevolg zijn?

Het ontzaglijk onderscheid tusschen de schrijftaal van thans en de nieuwe schrijftaal zou aan het nu levende geslacht een last veroorzaken, zóó groot, dat bijna ieder aan de kwellingen der tegenwoordige spelling de voorkeur geven zou. Voor hem, die zich niet met inspanning op die nieuwe schrijftaal toelagde, zou zij hier en daar onbegrijpelijk zijn. Kinderen, die op school alleen in de nieuwe methode onderwijs ontvingen, zouden de brieven hunner van nieuwigheid afkeerige ouders niet kunnen lezen. Onze literatuur uit de jaren vóór de spellingrevolutie ware voor de minder geletterden plotseling verouderd.

De bezwaren zijn vele; zij zijn bovendien zoo groot, dat geen ernstig man er zich met een roekeloozen sprong overheen zal willen zetten. Maar op grond van die bezwaren *alle* verandering tegen te houden en een toestand te bestendigen, die slechts weinigen kan voldoen, is zonder twijfel afkeurenswaardig. *Verbetering moet* er komen. En die *zal* komen, wanneer wij maar niet in één greep willen vatten, wat wij ons eerst langzamerhand en geleidelijk kunnen toeëigenen. Met andere woorden: In plaats van dadelijk al die veranderingen aan te brengen, die wenschelijk geacht kunnen worden, beperke men er zich voorloopig toe, op *eenige*, maar dan ook zeer belangrijke punten tot vereenvoudiging over te gaan.

De voordeelen, die men op deze wijze bereikt, zijn o.a. de volgende:

1. Het *aanleeren* der vereenvoudigde spelling kost nagenoeg geen moeite en behoeft dus niemand af te schrikken.

2. Gedurende den tijd, dat zoowel het spellingstelsel van de Vries en te Winkel als het gewijzigde in zwang zijn, zullen conservatieven en hervormingsgezinden elkaars geschriften gemakkelijk kunnen lezen.

De groote vraag is nu: Wat zullen wij veranderen en wat niet?

Door het doen van die vraag raken wij het zwakke punt aan van ons plan. Want wat men ook moge voorstellen en verdedigen, onmogelijk kan men zich onttrekken aan het verwijt, tot zekere hoogte willekeurig te zijn.

Wie inziet, dat die willekeur nu eenmaal onvermijdelijk is, zal zich het verwijt kunnen getroosten. Voor het gevaar, dat het met zich brengt, mag hij echter niet blind zijn.

Wanneer ieder, in zaken, waar strenge consequentie is buitengesloten, een overdreven waarde hecht aan zijn particuliere meening, dan ontstaat natuurlijk groote verdeeldheid.

Ik zou daarom allen, die vereenvoudiging van onze spelling voorstaan, willen toeroepen: eischt niet, dat tot in alle bijzonderheden aan *uwe* wenschen worde voldaan. Laten wij blij zijn, wanneer wij *in hoofdzaak* kunnen verkrijgen wat wij verlangen; ook al dienen wij hier of daar ons eigen inzicht aan dat van anderen op te offeren.

Samenwerking is, zoo wij willen overwinnen, het eerst noodige. Wij moeten een macht vormen. Van verbroekeling onzer krachten, van onderlingen krijg mag geen sprake zijn.

Geen overdreven eischen derhalve en eensgezindheid.

Maar nu late zich niemand terughouden door de vrees, dat wij zodoende niet genoeg zullen verkrijgen. Al wordt er slechts op enkele punten gewijzigd, het te behalen voordeel kan niettemin zeer groot zijn. Gelukt het — om eens iets te noemen — ons den last van de verbindings-*n* en -*s*, de moeielijkheden, die betrekking hebben op mannelijk of vrouwelijk geslacht, op *e* of *ee*, *o* of *oo* en *s* of *sch*, van den hals te schuiven, dan reeds zullen wij met voldoening kunnen getuigen, een paar flinke schreden in de goede richting te hebben gedaan.

Om tot een resultaat te komen, moeten dan nu bepaalde voorstellen worden ingediend. Daarover moet worden beraadslaagd en — zoo mogelijk — beslist.

Een vergadering van hen, die althans in hoofdzaak instemmen met de overwegingen en wenschen in deze bladzijden uitgesproken, zal in elk geval noodig zijn.

Met het oog daarop verzoek ik allen, die met mij pogingen willen aanwenden om te komen tot vereenvoudiging in onze spelling, mij vóór 1 Februari 1892 hun naam en adres te willen opgeven.

Nov. '91.

R. A. KOLLEWIJN.
Amsterdam, Helmersstraat 163.

Uitgaven van H. GERLINGS — Amsterdam.

BARNETT, **Uitvoerbaar Socialisme**. Met een inleiding en een nieuw hoofdstuk van HEL. MERCIER. Gebonden *f* 2.25

BLINK, **Nederland en zijne Bewoners**. Handboek der aardrijkskunde en volkenkunde van Nederland, waarvan het eerste deel compleet is, verschijnt geregeld in afleveringen van 4 vel à *f* 0.20
Het geheele werk zal ca. 100 vel bedragen. De talrijke *kaarten* en *figuren* worden niet berekend.

KATALOGUS VAN BOEKEN over gezondheidsleer, nijverheid, **sociale vraagstukken**, veiligheid en aanverwante vakken, ingezonden op de Tentoonstelling tot bevordering van **veiligheid en gezondheid in fabrieken en werkplaatsen** te Amsterdam 1890 en aldaar met goud bekroond.. *f* 1.—

VAN DER MEULEN, **Het Alcohol-vraagstuk**. Open brief aan Dr. A. J. C. Snijders *f* 0.25

MOLENGRAAFF, Eenige nieuwe gezichtspunten omtrent de **leer van de bewegingen der aardschors**..... *f* 0.75

....., **De geologie van het eiland St. Eustatius**. Eene bijdrage tot de kennis der Nederlandsche koloniën, met 4 platen *f* 1.50

Z. O.

Uitgaven van H. GERLINGS — Amsterdam.

(Vervolg.)

SIMMER, **De moraal der toekomst.** Antwoord op de vraag welke zedenleer zou de vrijmetselarij kunnen propageeren geschikt voor de belijders van elken godsdienst? f 0.2

Uit de oude doos. XXV liederen op zangwijzen met klavierbegeleiding van H. VAN DER EYKEN. In band, geïllustreerd door WENCKEBACH f 2.2

Vragen van den Dag. Populair Tijdschrift onder hoofdredactie van Dr. H. BLINK, per jaar f 3.90
Met **Populair wetenschappelijk Bijblad** per jaar » 5.40
Een stel der 5 eerste jaargangen kost fraai gebonden slechts f 10.—

WESTEROUEN VAN MEETEREN, **Voorkoming van ongelukken** in fabrieken en werkplaatsen, met 2 uitslaande platen f 0.50

....., **Rossia.** Eene winterreis in Rusland. Omslag in Russischen stijl f 1.75

De bosschen en woeste gronden in Nederland, bewerkt door Dr. H. BLINK. *Twee* groote gekleurde kaarten met een statistisch overzicht te zamen f 2.50

Op linnen, vernist en met rollen ca. » 10.50

3-11-12
13911.1 12

